

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No: 1227

Kur'an Yeminlerindeki Mesajlar
Prof. Dr. Ali Akpınar

Yayın Koordinatörü: Murat Aydemir
Editör: Doç. Dr. Ayşe Betül Oruç
Son Okuma: Dilek Doğan
Kapak ve İç Tasarımı: Tuncay Avşar

1. Baskı, Aralık 2023, Ankara, 2.000 adet
ISBN 978-625-4283-98-7
Sertifika No: 48058

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 18.08.2022 tarih ve
180 sayılı kararı ile basılmıştır.

Ostim OSB Mah. 1256 Cad. No:11
Yenimahalle / ANKARA
0312 354 91 31 (pbx)
0312 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr

PROF. DR. ALİ AKPINAR

1963 yılında Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da tamamladı. 1984'te Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 1988'de Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tefsir Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansını, 1993'te doktorasını tamamladı. Yüksek lisansta *Kur'ân'ın Tefsirine Olan İhtiyaç*, doktorada *Said b. Cübeyr ve Tefsir İlmindeki Yeri* adlı tezleri hazırladı. 1983-1995 yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde çalıştı. 1989-1993 yılları arasında Avusturya'da bulundu. 1995 tarihinde İnönü Üniversitesi Darende İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Ana Bilim Dalı öğretim üyesi oldu. 1999'da doçent, 2005'te profesör payesi aldı. 1996'da Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesine, 2009'da ise Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesine geçti. 2011-2014 yıllarında Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kurucu dekanlığı, 2014-2015 yıllarında Konya İl Müftülüğü görevlerinde bulundu. Hâlen Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir. Çeşitli dergi ve gazetelerde bilimsel çok sayıda makalesi yayınlanan Akpınar'ın kitap çalışmaları şunlardır:

1. *Şehid Sahabiler*, M. Fehmi'den çeviri, Konya, 1990.
2. *Kur'ân Aydınlığında Seyahat*, Ankara, 1998.
3. *Kur'ân Niçin ve Nasıl Okunmalı*, IV. Baskı, Konya, 2008.

4. *Dua ve Sûreleriyle Namazın Anlaşılması*, VI. Baskı, 2008.
5. *Kur'ân'da Yer Adları/Kur'ân Coğrafyası*, Ankara, 2002.
6. *Kur'ân'a Bakışlar/Meal-Tefsir*, Zeyneb el-Gazâlî'den çeviri, Konya, 2003.
7. *Kur'ân Tercüme Teknikleri*, Sivas, 2003.
8. *Kültür Dünyamızdaki Kur'ân Motifleri*, II. Baskı, Konya, 2010.
9. *Yorumlarıyla Peygamber Duaları*, Genişletilmiş V. Baskı, Konya, 2009.
10. *Gel Ey Muhammed Bahardır*, Arif Nihat Asya'nın Na't Şerhi, II. Baskı, Konya, 2010.
11. *Mevlânâ Gözüyle Kur'ân'a Bakış*, Ankara, 2007.
12. *Kur'ân Okumaları I*, Konya, 2008.
13. *Kur'ân Okumaları II*, Konya, 2008.
14. *Benim Âmentüm*, II. Baskı, Konya, 2009.
15. *el-Emîn*, Konya, 2009.
16. *Kur'ân'dan Mesajlar*, Konya, 2010.
17. *Veda Hutbesinden İnsanlığa Evrensel Mesajlar*, 2010.
18. *Kur'ân'ın Müminlere Çağrısı*, Konya, 2010.
19. *Kulun Huzurdaki Yakîn Duruşu: Secde*, Konya, 2011.
20. *Zararlı Alışkanlıklardan Nasıl Korunabilirim*, İzmir, 2012.
21. *Molla Fenârî'nin Fâtîha Tefsiri*, Ankara, 2013.
22. *Pratik Hazırlık Kitabı*, (Müşterek) XX. Baskı, Konya, 2013.
23. *Soru Bankası*, (Müşterek) III. Baskı, Konya, 2012.
24. *1000 Soruda Kur'ân ve Tefsir -Soru Hazinesi*, Konya, 2013.
25. *Sana Soruyorlar*, İstanbul, 2016.
26. *Hayat Kitabı Kur'ân'ın İnsanı İnşa ve İhyası*, İstanbul, 2016.
27. *İnsana Yakışan Erdem İffet*, Konya, 2016.
28. *Böyle Emrolunduk*, İstanbul, 2020.
29. *Bilinçli Dua İçin Yorumlarıyla Peygamber Duaları*, İstanbul, 2020.
30. *Kardeş Âyetler*, İstanbul, 2021.
31. *Kültür Dünyamızdaki Kur'ân Motifleri*, İstanbul, 2021.
32. *Said b. Cübeyr ve Tefsir İlmindeki Yeri*, İstanbul, 2021.
33. *Bitkiler Âleminden Kur'ânî Mesajlar*, İstanbul, 2021.

İÇİNDEKİLER

- 1 Giriş
- 8 Hikmetli Kur'an'a Yemin Olsun! Kur'an Aşkına!
- 15 Tallahi Kalıbyla Yemin: Yemin Olsun Allah'a!
- 22 Rabbime Andolsun ki! Diriliş ve Hesap Var!
- 29 Resûlün Hayatına Andolsun ki!
Onlar Günah Sarhoşluğu İçerisinde Bocalamaktadırlar!
- 35 Kalem ve Hokka Aşkına! Kalemşorün Sorumluluğu
- 43 Yıldızların Yerlerine/Âyetlere Yemin Olsun!
Bu Kitap, İkramlı Kur'an'dır
- 49 Andolsun Yıldıza ki İstikamet Üzere Olan Resûlün Konuşması
Ancak Vahiy İledir!
- 56 Geceye ve Gündüze/Karanlığa ve Aydınlığa Andolsun!
Şerefli Elçinin Sözü, Elçiyi Gönderen Yüce Allah'ın Sözüdür!
- 62 Var Olan Her Şey O'nun Varlığının Şahidi!
Var Olan Her Şey Kur'an'ın Şahidi!
- 67 Asra Yemin Olsun! İnsan Hüsrandır!
- 73 Mekânların En Şerefisine Yemin Olsun!
İnsanın Önünde Zorlu Bir Sınav Var!
- 79 Nimetlere ve Peygamberlerin Yurduna Andolsun!
- 88 En Mübarek Olanlara Yemin Olsun ki Hesap Günü Var!
- 94 Doğu ve Batıların Rabbine Andolsun ki! Biz Her Şeye Kâdiriz!
- 100 Aydınlık ve Karanlığa, Dolunaya Andolsun!
Siz, Hâlden Hâle Geçeceksiniz!
- 108 Güneş'e, Ay'a, Gündüze, Geceye Andolsun! Göğe, Yere, Nefse
Yemin Olsun ki! Kendini Arındıran Kurtuluşa Ermiştir!

- 116** Ay'a, Geceye ve Gündüze Andolsun ki Cehennem Korkunç!
.....
- 123** Karanlığa, Aydınlığa ve Yüce Yaratıcı'ya Andolsun ki!
Amelleriniz de Sonuçları da Farklı Farklıdır!
.....
- 132** Tan Yerine, On Geceye, Teke-Çifte ve Geceye Andolsun!
Yüce Rabbin Her Şeye Gücü Yeter!
.....
- 139** Kuşluk Vaktine ve Geceye Andolsun!
Rabbin Seni Ne Terk Etti Ne de Sana Kızdı!
.....
- 148** Sema ve Yıldıza Andolsun!
Herkes Gözetim ve Denetim Altındadır!
.....
- 154** Dönüşlü Semaya ve Yarılan Yere Andolsun!
Kur'an Gerçek Sözdür!
.....
- 160** Gökyüzüne, Kıyamete, Bilinen Bilinmeyen Her Şeye Andolsun!
Hesap Günü Var!
.....
- 167** Yörüngelerle Dolu Semaya Andolsun!
Sizler Gerçeğe Aykırı Şeyler Söylüyorsunuz!
.....
- 174** Zerreden Kürreye, Bulutlardan Meleklerle Andolsun!
Hesap Günü Mutlaka Gelecek!
.....
- 180** Meleklerle, Savaşçılara ve Yıldızlara Andolsun! Diriliş Günü Var!
.....
- 186** Hakikati Yaymak ve Hakkı Bâtıldan Ayırmak İçin Koşturan
Elçilere Andolsun! Vadedilen Mutlaka Gerçekleşecektir!
.....
- 192** Koşturanlara Andolsun ki İnsan Pek Nankördür!
.....
- 198** Kıyamet Gününe ve Kendini Eleştiren Nefse Andolsun!
Diriliş ve Hesap Var!
.....
- 206** Bitmek Bilmeyen Hak-Bâtıl Mücadelesi
.....
- 213** Peygamberimizin Yeminleri
.....
- 218** Sonuç
.....
- 222** Kaynaklar
.....

GİRİŞ

Hayat düsturumuz Kur'ân-ı Kerîm, bir adı da hakîm olan Yüce Allah'ın hikmetlerle dopdolu olan kitabıdır. Bize düşen bu hikmetleri fark edebilmek ve bu hikmetli kitabın hikmetleriyle hikmet ehli olabilmektir. Kur'an'ın bu hikmet pınarlarından biri de yeminleridir.

Her dilde, her kültürde yemin vardır. Arap dilinde de yemin kullanılır. Arapça olarak indirilen kitabımız Kur'an'da da bu dilin özelliklerine uygun şekilde yemin ifadeleri yer alır.

Hadis ve fıkıh ilminde yemin konusu "Kitâbü'l-Eymân" başlığında ele alınır ki eyman, yemin kelimesinin çoğuludur. Tefsirde ise yemin, "Aksâmü'l-Kur'ân" başlığında işlenir ki aksâm, yemin anlamına gelen kase kelimesinin çoğuludur.

Yemin kelimesi sözlükte; sağ el, sağ taraf, ant, kuvvet, bereket, uğur gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise yemin, bir kişinin sözünü pekiştirmek ve

muhatabını ikna edip inandırmak için Yüce Allah'ın adını yahut bir sıfatını anarak söz söylemesidir. Yemin için kase, halef, ahit, misâk gibi kelimeler de kullanılır.

Kültürümüzde genellikle yemin, yalan söyleme ihtimali olan insanlardan beklenir. Bir de hukukta haklar zayı olmasın diye kişilerden yemin istenir. Günlük konuşmalarda doğruluğuyla bilinen insanlardan genellikle yemin istenmez.

Doğrudan başka bir şey söylemeyen Yüce Allah'ın yemine ihtiyacı yoktur. Ancak O, kullarının dikkatini çekmek için, söylediği hakikat hakkında asla şüpheye düşmemelerini sağlamak için yemin eder. Zira Rabbimizin yeminle bildirdiği ilâhî hakikatler, çoğu zaman insanların fark etmedikleri yahut gaflet ettikleri yahut da inkâr ettikleri konulardır. Âyetlerde yer alan yeminli ifadelerle anlam çeşitliliği de sağlanmış olur. Ancak genelde inkâr eden yahut gaflet içerisinde olan muhatapları uyarmak için yemin edilir. Yeminli ifadeler, muhatapların dikkatini cezbeder, heyecan ve şevklerini artırır.

İslâm hukukuna göre kullar, Allah'tan başkasına yemin etmemelidir. Yemin etmeleri gerekiyorsa yalnızca Yüce Allah adına yemin etmelidir. Bu konuda hadislerdeki uyarılar çok açıktır: “Yemin edecek kimse, Allah'tan başkası adına/üzerine yemin etmesin.”¹ “Allah'tan başkası adına yemin eden kimse şirk koşmuştur.”² Allah'tan başkası adına yemin

¹ Nesâî, “Eymân”, 4.

² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/34.

kastıyla söylenen ifadelerin yemin sayılıp sayılmayacağı hususu hukukçularımız tarafından tartışılmıştır. Ancak yeminde asıl olan, Allah adına yapılmasıdır.

Öte yandan kişi dilini yemine alıştırmamalı, vara yoğa yemin etmemelidir. Gerekliğinde yemin etmeli ve o takdirde de yalnızca Yüce Allah adına yemin etmelidir. Zira yemin, Yüce Allah'ın adına yapılmaktadır. O'nun adı ise basit şeylere alet edilmemelidir. Ayrıca yemin eden kimse yeminine sadık olmalıdır. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur: *“Allah'ın ahdini ve yeminlerini az bir değere değişenlerin, işte onların, âhîrette bir payları yoktur. Allah onlara kıyamet günü hitap etmeyecek, onlara bakmayacak, onları temize çıkarmayacaktır. Elem verici azap onlar içindir.”*³

Allah'tan başkası adına yemin edilmez, dedik. Ne var ki bu, kullar içindir; Rabbimizi bağlamaz. Yüce Allah dilediği zaman, dilediği şey üzere yemin eder. Söz gelimi O, Kur'an'da kendi zatına, Kur'an'a, meleklerle, peygamberlere, kıyamete, yeryüzü, sema, Güneş, Ay ve yıldız; zaman ve dilimlerine (asr, gece gündüz, kuşluk), bazı yer ve nimetlere, nefse yemin eder.

Yüce Yaratıcı'nın kendi zatından başka varlıklara yemin etmesi şöyle de açıklanmıştır: Aslında sonuç itibarıyla bu varlıklar üzerine yemin de Yüce Rabbin kendi zatına yeminidir. Zira yaratılan her şey O'nun zatına delâlet eder. Onun için bazı âlimler, üzerine yemin edilen şeylerin başında Rab kelimesinin hazfedilmiş olduğunu söylerler. Buna göre “Geceye yemin olsun ifadesi, gecenin Rabbine yemin olsun. Asra

³ Âl-i İmrân 3/77.

yemin olsun ifadesi, asrın Rabbine yemin olsun.” şeklinde anlaşılmalıdır.

Rabbimiz konu olarak iman esaslarına, tevhide, Kur’an’ın, Peygamberin ve âhiretin hak olduğuna yemin eder. İnsanın bazı hâllerini bildirmek için de yemin eder. Bize düşen bu yeminlerdeki hikmeti kavramaya çalışmaktır. Özetle söylemek gerekirse anlamda yeknesaklığı gidermek, muhatabın dikkatini çekmek, konunun önemine vurgu yapmak, yemin edilen şeyin önemini vurgulamak, yemin edilen şeyle üzerine yemin edilen arasında ilgi kurmak bu hikmetlerden bazısıdır.

Tefsir ilminde kendisiyle yemin edilen şeye muksemün bih, üzerine yemin edilen hakikate ise muksemün aleyh denir. Derinlemesine düşünüldüğünde her ikisi arasında çok özel ilişki ve pek güzel hikmetler vardır. Söz gelimi “*Asra yemin olsun ki insan kesinlikle zarardadır.*”⁴ âyetinde “asr”, muksemün bih/kendisiyle yemin edilen; “insanın kesinlikle zararda oluşu” ise muksemün aleyh/üzerine yemin edilendir. Bu âyetten insanın, en çok zamanı değerlendirme konusunda aldandığı açıktır.

Âyetlerde genellikle yeminin cevabı zikredilir. Ama bazen cevabın gizlendiği de olur. Bunun sebebi, cevabın zikredilmeye gerek duymayacak kadar açık ve net oluşudur. Söz gelimi Sâd sûresinin başında Kur’an’a yemin edilir, ancak yeminin cevabı zikredilmez. Cevap, Kur’an’ın hak kelâm oluşudur.

.....
⁴ Asr 103/1-2.

Biz bu çalışmamızda Kur'an'da geçen yemin âyetlerini inceleyeceğiz. Yüce Rabbimizin hangi âyette neye, niçin ve nasıl yemin ettiğini hikmetleriyle ortaya koymaya çalışacağız. Kendisiyle yemin edilen şey ile üzerine yemin edilen hakikat arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışacağız. Kulları uyarmak için Kur'an'da yer alan yemin âyetleriyle işlenen konulara bir kez daha dikkat çekmeye ve bu âyetleri hikmetleriyle anlamaya çalışacağız.

Kur'an yeminlerini farklı amaçlara yönelik sıralama ile ele alıp incelemek mümkündür. Ancak biz, kendisiyle yemin edilenleri esas alacak bir sıralamayla ilgili âyetleri ele aldık. Şöyle ki araştırmamıza Kur'an ile yapılan yemin âyetleriyle başladık, ardından Yüce Allah ve Resûlü adına yapılan yeminli âyetleri inceledik. Daha sonra ilk yaratılan varlıklardan kalem üzerine yapılan yemin âyetini sıraya koyduk. Arkasından yıldızlar, gece gündüz, diğer varlıklar, zamanın dilimleri, çeşitli mekânlar, çeşitli nimetler, gök cisimleri ve melekler üzerine yapılan yemin âyetleri geldi. Nihayet dünya hayatının sonu ve yeni bir hayatın başlangıcı olan kıyamet üzerine yemin edilen âyet ve tüm yeminlerin asıl amacı olan nefsin eğitilmesi düşünülerek nefis üzerine yemin âyeti geldi. Şeytanın yeminleriyle alakalı âyetlerle sıralama sona erdi.

Kur'an'daki yeminler genelde yemin vâvı (vallahi) ile tallahi kalıbıyla, bir de lâ-üksimü kalıbıyla yapılır. Yedi sûrede sekiz kere lâ-üksimü kalıbı kullanılmıştır.⁵

⁵ Vâkia 56/75; Hâkka 69/38; Meâric 70/40; Kiyâme 75/1-2; Tekvîr 81/15; İnşikâk 84/16; Beled 90/1.

Bu yedi sûrenin hepsi Mekke’de inmiş sûrelerdir. Zaten yemin ifade eden âyetlerin çoğu Mekke’de inmiştir. Zira inen ilâhî hakikatler karşısında bu gerçekleri inkâr eden yahut onlar hakkında tereddütler yaşayan insanlar vardı. Âyetler, onların inkâr ve şüphelerini sonlandırmak için yemin ifadeleriyle gelmiştir. Bu anlatımlar, yine de inanmayanlar için âhirette birer delil olacaktır. “Bunlar size ilâhî kelâmıda açıklanmıştı, hem de yeminli ifadelerle açıklanmıştı. Lakin siz bunlara inanmadınız, bunlar hakkında şüphe etmeye devam ettiniz.” şeklinde onlara cevap olacaktır. Nitekim bir bedevî, Yüce Allah’ın “*Rızkınız da size söz verilen azap da yukarıdan gelir. Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki bu, sizin konuşmanız kadar kesin ve gerçektir.*”⁶ âyetini işitince şöyle demekten kendisini alamamıştır: “Şanı Yüce Allah’ı kim kızdırdı ki O, yemin etmeye gerek duydu!”⁷ Dolayısıyla bu âyetler karşısında insanın durup şöyle demesi gerekmez mi: Bu ilâhî buyrukları Rabbim söylüyor, hem de yemin ederek söylüyor. Bana düşen bu ilâhî buyruklara gönülden teslim olmak ve gereğini yerine getirmektir.

Lâ-üksimü kalıbı “Yemin ederim ki... Hayır, hiç de sandığınız gibi değil, yemin ederim ki... Yemine ne hacet, yemin bile etmem... Kesinlikle yemin ederim ki (lâ-üksimü)...” şeklinde anlaşılmıştır ki hepsinde kuvvetli bir yemin ifadesi vardır. Nitekim Vâkıa sûresinde bu husus açıkça beyan edilmiştir: “*Hayır; yıldızların yerleri üzerine yemin ederim ki bunun ne büyük yemin*

⁶ Zâriyât 51/22-23.

⁷ Süyûtî, *el-İtkân*, 2/169-170.

*olduğunu bir bilseniz!*⁸ İlk âyette bu kalıpla yemin edilmiş, sonraki âyette de bunun çok büyük bir yemin olduğu belirtilmiştir.

Kur'an yeminlerini konu merkezli bir sıralamayla ele alıp incelediğimiz çalışmamızda “Yüce Rabbimiz niçin yemin eder? Rabbimiz, hangi şeylerle yemin eder? Rabbimiz, hangi gerçekler üzerine yemin eder? Rabbimiz nasıl yemin eder? Yeminli ifadeler, mesaja ne kazandırır?” gibi sorulara yemin âyetleri örnekleri üzerinden cevaplar aranacaktır. Başarıya ulaştıracak olan Yüce Mevlâ’dır.

Son olarak bu çalışmayı müyesser kılan Yüce Rabbimize hamdederken, çalışmanın Kur’an’ı anlamaya bir adım olmasını diler, hadislerin tahrîcinde katkı sağlayan Doç. Dr. Ö. Faruk Akpınar’a ve bu mütevazı çalışmanın sizlerle buluşmasını sağlayan TDV Yayınları’na teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ali Akpınar

Nisan 2023–Ramazan 1444

⁸
Vâkıa 56/75-76.